

ПРАВО НА СПРИЯТЛИВЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

Кожен має право на безпечне для життя здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Це положення закріплене в ч. 1 ст. 50 Конституції України [1]. В еколого-правовій літературі це право дістало назву “право громадян на екологічну безпеку” [4; с. 42].

Навколишнє природне середовище вважається безпечним, коли його стан є стабільним, не змінюється в бік погіршення, не задає шкоди життю і здоров'ю людей. З метою оцінки безпеки довкілля в законодавстві встановлено певні критерії: стандарти і нормативам, які стосуються його чистоти, не виснаженості, екологічної стійкості, санітарних вимог, видового різноманіття, здатності задовольняти потреби та інтереси людей [5; с. 9-10].

Державні екологічні стандарти є обов'язковими для виконання і визначають поняття і терміни, режим використання і охорони природних ресурсів, методи контролю за станом довкілля, вимоги що до запобігання забрудненню, інші питання, пов'язані з охороною навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. Екологічні нормативи встановлюють гранично допустимі викиди та скиди у довкілля забруднюючих речовин, рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних та біологічних факторів [2].

У міжнародних актах та конституціях зарубіжних держав передбачаються дещо інші, вищі рівні якості довкілля, зазначаються права людей на сприятливість довкілля або навіть на його здоровий стан [6-7].

Сприятливе навколишнє природне середовище – це природне середовище, що здатне забезпечувати не лише стійке функціонування екологічних систем та відсутність негативного впливу на здоров'я і життєдіяльність населення, але й естетичні, рекреаційні, оздоровчі, культурні та інші потреби людини, наявність видового і популяційного різноманіття тварин і рослин.

Здорове навколишнє природне середовище це природні умови, які є не забрудненими і дозволяють споживання безпечних для здоров'я природних благ. Тому виходячи з цього, здорове навколишнє природне середовище пов'язується з відносно чистими природними умовами і безпечністю використання (споживання) благ природи [3; с. 10].

Реальний стан здорового навколишнього природного середовища характеризується здебільшого екологічними і соціально-медициніми показниками, тобто сукупністю природних та соціально природних

факторів. Тобто це є чисте, незабруднене навколишнє природне середовище.

Аналіз наведених рівнів якості довкілля показує, що в нашій державі встановлено найнижчі, мінімальні вимоги до його стану. Така ситуація не може вважатися нормальною, тим більше, що Україна прагне до інтеграції в ЄС. Вважаємо, що рівень здорового довкілля, на жаль, нині не є досяжним на всій території України, проте право на сприятливе середовище може і повинно бути забезпечено державою для кожного.

З цією метою необхідно провести низку заходів. По-перше, слід внести відповідні зміни в Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” (При цьому зміни до Основного Закону вносити необов’язково, адже право на сприятливе середовище не суперечить вимогам щодо підтримання його безпеки, а включає їх до свого змісту). По-друге, має бути створено організаційний механізм для забезпечення реалізації зазначеного права, і в рамках цього механізму:

- розширити екологічну мережу. В природних заповідниках, заказниках, рекреаційних зонах тощо згідно з їхнім цільовим призначенням підтримується саме сприятливе навколишнє природне середовище. Слід поширити аналогічні вимоги і на інші території України, перш за все, населені пункти;
- підвищити екологічну культуру населення шляхом введення спеціальних курсів, навчальних дисциплін в освітніх установах, а також забезпечити державну підтримку громадським природоохоронним організаціям;
- з метою мінімізації шкоди і гарантованості її відшкодування розширити сферу застосування обов’язкового екологічного страхування.

Література

1. Конституція України від 26.06.96 // Нормативні акти України (ІК). Версія 8.4.0.0.
2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.91 № 1264-ХІІ // Нормативні акти України (ІК). Версія 8.4.0.0.
3. Васильєва М.И. Право граждан СССР на здоровую окружающую среду: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – М., 1990.
4. Екологічне право України: Підручник / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. – Харків: Право, 2001.
5. Екологічне право України: Словник термінів / Уклад. В.М. Завгородня. – Суми: УАБС, 2004.
6. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля // Нормативні акти України (ІК). Версія 8.4.0.0.
7. Конституция Российской Федерации // Большая российская юридическая энциклопедия: электронный правовой справочник. – 2003. – № 1.